

Aplec d'obres de la Col·lecció Esteve Renom - Montserrat Llonch, que ha servit de base per al catàleg.

Industrial i lletraferida

Sabadell va ser una gran capital industrial, però també una gran capital cultural. Per primera vegada, s'ha elaborat un catàleg dels llibres impresos a Sabadell, o bé d'autor sabadellenc. Es tanca el 1975, quan la ciutat deixa de ser industrial.

La ciutat que va editar el primer llibre en català després de la guerra civil va ser Sabadell. Va ser *Rosa mística*, recull de poemes de mossèn Camil Geis publicat el 1942. I l'única ciutat on Josep Pla va editar un llibre fora de Barcelona, abans de la guerra, quan ja era un autor famós i festejat pels editors, va ser també Sabadell.

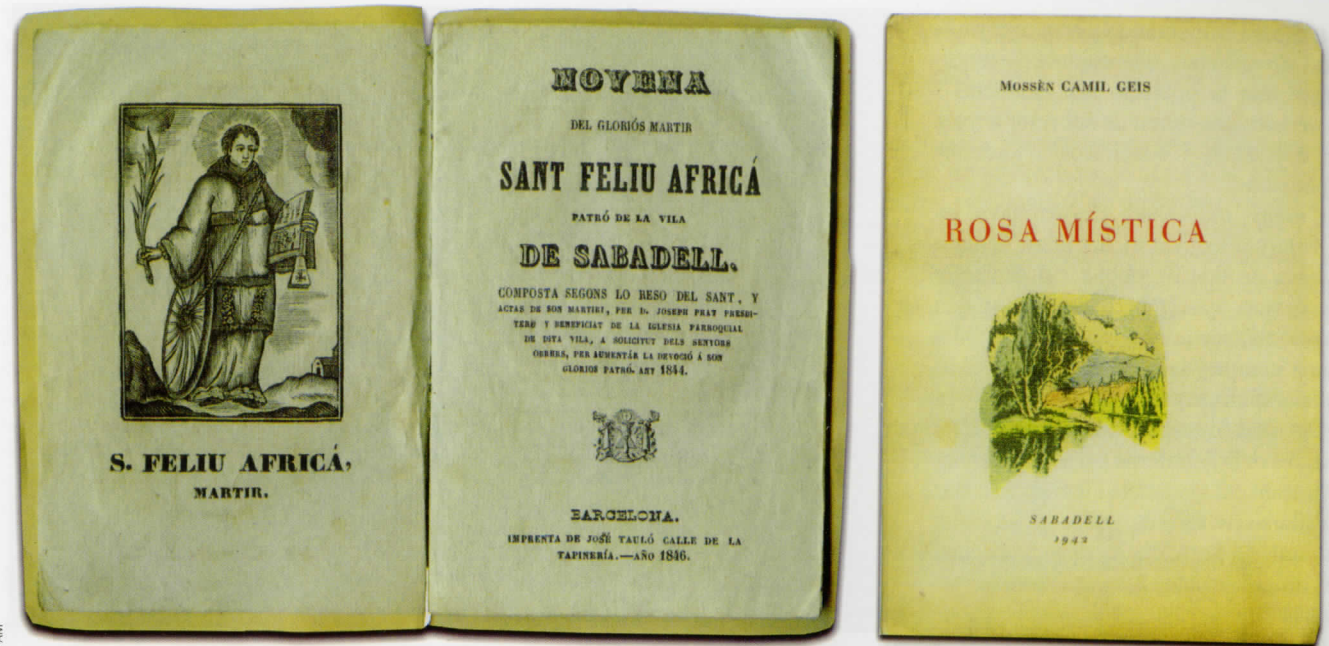
Era la *Vida de Manolo contada per ell mateix*, imprès el 1928.

On és l'explicació? En el volum de 500 pàgines editat per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat que cataloga les 2.200 publicacions editades a la capital del Vallès Occidental o relacionades amb la ciutat –bé per la temàtica, bé per l'autor–, aparegudes fins el 1975.

L'obra s'ha fet a partir de la col·lecció Esteve Renom - Montserrat Lloch. Es titula *Sabadell, lletra impresa: de la vila a la fi de la ciutat industrial* i inclou una documentada nota històrica del professor Josep M. Bengual Berenguer. El catàleg ha estat elaborat per la bibliotecària documentalista M. Àngels Solà Vidal.

El període d'obres impreses comença el 1552 amb l'edició d'una de les de l'historiador Joan Cristòfor Calvet d'Estrella (Sabadell o Sarinyena, c. 1505-Salamanca, 1593), mestre del futur Felip II a la cort de Carles V, de nissaga sabadellenca i naixement d'origen desconegut.

Però és a partir de mitjan segle XIX, quan Sabadell passa de vila a ciutat amb l'empenta del creixement industrial, que arrenca la història editorial sabadellenca, gràcies a les impremtes, als escriptors i a l'activitat de les associacions, entitats i empreses, i de l'Ajuntament

Novena del patró de Sabadell, de mossèn Josep Prat, impresa a Barcelona el 1846. Al costat, *Rosa mística*, poemari del 1942, primer llibre publicat legalment en català després de la guerra civil.

mateix, que generaven molta producció en forma d'opuscles, quaderns i llibres, no solament de fulls volants, periòdics i cartells, exclosos de la catalogació.

El període més ric en iniciatives editorials, en plena correspondència amb el que s'esqueia a tot el país, va ser el comprès entre el 1925 i el 1936, i ho va ser particularment pel que fa al llibre català.

Fora de Barcelona, afirma Bengual Berenguer, Sabadell va ser un dels llocs més destacats d'aquest esclat. La desclousa editorial sabadellenca és el resultat de la confluència de tres corrents.

Primer, la revitalització de l'activitat intel·lectual en el camp de les esquerres i de l'anarquisme –aquí, en castellà– des de la fi de la segona dècada del Nou-cents, inclosa l'expressió institucional de l'Ajuntament republicà dels primers anys 30, i que es caracteritzarà per una pluralitat d'iniciatives de diversa volada.

Segon, la producció literària i assagística local d'orientació conservadora, que no solament era la que disposava de més oferta, sinó també, dins la modèstia del context local, la que tenia una demanda més forta i sobretot més estable. Aquest corrent va fructificar en la Biblioteca Sabadellenca impulsada per Joan Costa i Deu, de la Lliga Regionalista. Del 1925 al 1936 va publicar 34 volums.

El tercer corrent és la formació de la Colla de Sabadell dels Oliver, Trabal i Obiols, que fou capaç de promoure el projecte editorial de més projecció i qualitat, les edicions de La Mirada. Va publicar divuit volums entre el 1925 i el 1930, un dels quals era el de Josep Pla.

La impremta Sallent. De les nombroses impremtes que no paren de fundar-s'hi des del 1853, la que va assolir el màxim reconeixement fora de la ciutat va ser la de Joan Sallent Prat (1879-1936). La impremta Sallent va fer obres de gran qualitat per a editors locals (Biblioteca Sabadellenca, La Mirada, Edicions de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament, Publicacions La Fona) i també de Barcelona (El Toisón de Oro, Diana, Barcino, Ediciones La Políglota, Llibreria Catalonia, Llibreria Verdguer, Edicions de la Mà Trencada, Edicions Populars Literàries...). Durant la guerra civil va treballar per als Serveis de Cultura de la Generalitat.

La impremta Sallent va ser la preferida pels poetes locals. Trabal anomenà Sallent "un dels nostres capitans d'indústria més significat, un dels nostres artistes més autèntics", i cridava l'atenció sobre el fet que fora de Sabadell "us trobàveu que us parlaven de teixits nostres i dels obradors de Sallent". Després de la mort de Joan Sallent,

l'empresa es va anomenar Joan Sallent, Successors. Dirigida pel fill, Eugeni, i pel seu cunyat, Francesc de P. Custòdio Pascual, va tenir l'honor d'imprimir l'històric llibre *Rosa mística* de mossèn Camil Geis.

A la dècada del 1940 la impremta va excel·lir en la impressió d'edicions de bibliòfil, que van assolir premis internacionals. Com ara *La Divina Comèdia* amb traducció de Josep M. de Sagarra, premi de l'exposició de Bibliòfils de París el 1948. Coetàniament, també s'hi van imprimir números de la revista clandestina *Ariel*.

L'empenta cultural. L'historiador Bengual Berenguer es demana d'on va sorgir l'impuls cultural, que cristal·litzava en autors, en obres i en editors, en una ciutat tan industrial. Pot resultar sorprenent, considera, que la ciutat-fàbrica, lliurada de manera aclaparadora al treball fabril, fos capaç de generar una vida cultural, que progressivament adquirí un gruix considerable, i que ja era prou apreciable al tombant del segle XIX al XX.

Aquesta empenta sorgeix d'una mentalitat democràtica que s'oposa a la ciutat industrial, amb dues manifestacions, no necessàriament contradictòries: l'individualisme i l'associacionisme, com ja han observat alguns autors.